

למה יוסף

פרשת ויחי

צ"ל

(1) עתה נראה

שכבודו הגיון על כל ארץ ישראל ודו"ק. וזה ש"ראו אחי יוסף כי מת אביהם" (ג, טו), היינו שחזר הרעב למקומו, וכמאמר הספרי פרשת עקב (פרשה לה). ולכן יראו מפני יוסף, עוד יש לאמר,

מז, כח ויחי יעקב בארץ מצרים וכו'. הענין, שהאדם, יש אחד שחי לעצמו (גם זה טוב), ויש שחי לבני ביתו, ויש שחי לעירו, ויש שחי לכל העולם, ועל זה נאמר (משלי י, כה) "וצדיק יסוד עולם". ויעקב אבינו, לא בעירו, לבד היה חי, ולא בארץ גושן לבד, רק בכל ארץ מצרים. והיינו שפסק הרעב ממצרים, יבירך לפרעה שיעלה היאור בשבילו. וזה שאמרו "אבל כבוד זה למצרים" (בראשית ג, יא) - ולא לארץ גושן בלבד, שחזר הרעב למקומו אחר פטירתו. ולכן רבינו הקדוש קרי אנפשיה (ירושלמי כתובות יב, ג) "וחייה יהודה י"ז שנה בציפורי" - היינו שמענותנותו הקטין כבודו שאינו חי רק בציפורי: אבל האמת שר' חגיגה צווה (ירושלמי כלאים ט, ד): "אי לכם עוברות

ידוע דקבר צדיק מכפר, ומצאנו לירמיה שהלך על קברי האבות, וקבר משה מכפר על עון פעור כמאמרם בסוטה. וזה שאמרו "אבל כבוד זה למצרים", היינו מה שאין הקבר במצרים, ודייקו זה, והבן.

כבוד המלכות

הגמרא במגילה (טז, ב) דורשת על הפסוק "וילכו גם אחיו ויפלו לפניו" (בראשית ו) אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר היינו דאמרי אינשי תעלה בעדניה סגיד ליה [פרש"י: תעלה - שועל. בעדניה - אם תראה שעתו מצלחת. סגיד ליה - תשתחוה לו]. שואלת הגמרא "תעלה, מאי בצירותיה מאחוהו [פרש"י: תעלא - קרי ליה יוסף לפני אחיו מאי בצירותיה מאחוהו] כלומר, האיך אפשר לכנות את יוסף "שועל" ביחס לאחיו, במה חסרונו גדול יותר משאר האחים, ולמה יש לייחס לו כינוי כזה בשעה שהאחים משתחוים לו. מתרצת הגמרא: "יאלא אי איתמר הכי איתמר וישתחוו ישראל על ראש המטה" (בראשית מז) אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר תעלה בעדניה סגיד ליה".

(2) ה"ל כ"כ י"ס

המושג של "תעלא בעדניה סגיד ליה" אומר, שאפילו השועל שהוא נחשב לחיה ערמומית ונפסדת, אך בשעה שיש לו הצלחה - תשתחוהו אף לו, כי זוהי שעתו הטובה. פתגם זה נאמר לעתים גם בשפות אחרות ובדוגמה אחרת (כמו "אין לך אדם שאין לו שעה" (אבות פי"ד, מ"ג) ופרש"י שם "אין לך אדם שלא תהא השעה עומדת לו היום או מחר ויפרע ממך"). אך משמעות אחת לכולם, והיא - למרות אופיו השלילי של זה שאתה צריך לו [וכך כתב הרא"ש על דברי רש"י: "אפילו השועל שהוא השפל שבחיות - בעת שאתה צריך לו תשתחוהו לו, ולכן השתחוהו יעקב ליוסף מפני שהיה צריך לו". ובשפתי חכמים (מז, לא) כתב: "מצאתי בספר שיש חודש שהשועל הוא מלך על החיות חודש אחד, ועל אותו חודש אמר תעלא בעדניה]. מ"מ כשאתה צריך אותו אז אפילו השתחוהו לו. ומכאן, שהביטוי הזה מכוון להתייחסות שלילית, ולכן שואלת הגמרא במה חסרונו של יוסף גדול יותר מחסרון האחים שדוקא הוא הושווה בגמרא לשועל.

והנה לכשנעיין בפרשה נמצא את יעקב משתחוה ליוסף פעמיים. בפעם הראשונה כשיעקב קורא לבנו ליוסף ומבקש ממנו שיקברנו במערת המכפלה שבארץ ישראל ובשבועה, נאמר: "ויאמר השבעה לי וישבע לו וישתחו ישראל על ראש המטה" (מז, לא) ומפרש"י: תעלא בעדניה סגיד ליה. ובפעם השניה בשעה שיוסף בא עם שני בניו לבקר את אביו החולה, נאמר: "ויתחזק ישראל וישב על המטה" (מח, ב) ופרש"י: "אמר, אע"פ שהוא בני, מלך הוא, אחלק לו כבוד".

פעמיים חולק יעקב כבוד לבנו ליוסף, פעם אחת זה נחשב "לתעלא בעדניה סגיד ליה", וביחס ליעקב אבינו נחשב יוסף לשועל שיש להשתחוות לו בעת הצלחתו. ופעם שניה זה נחשב לכבוד המלכות, ואז למרות שיוסף הוא הבן, וראוי שהוא יהיה זה שנותן את הכבוד הראוי לאביו, ומ"מ יעקב חולק כבוד לבנו מדין "כבוד מלכות". ויש להבין מה הבדל יש בין מתן הכבוד הראשון למתן הכבוד השני.

וכתב בשפתי חכמים "שהרי יוסף היה צריך ליעקב ואעפ"כ השתחוה לו, אבל לעיל פרש"י תעלא בעדניה וכו', לפי שיעקב היה צריך ליוסף". כלומר, כשיעקב צריך את יוסף בענין קבורתו בארץ ישראל, או אז זה "תעלא בעדניה סגיד ליה". אבל בשעה שיוסף צריך את יעקב כדי לקבל את ברכתו, או אז זה כבוד המלכות. ועדיין יש להבין

(1)

21

ונראה לומר שההדגש הוא לא על "תעלא" כאשר יוסף נדמה לשועל ביחס לאביו יעקב, אלא את ההדגש יש לשים על "בעידיניה", כלומר, כשבא יוסף לבקר את אביו החולה הוא לא בא אליו כמלך אלא כבן, שהרי גם בן שהוא מלך חייב בכבוד אביו, וגם בן ששעתו מצליחה לו חייב לכבד את אביו. ובשזוה בא לכבד את אביו אין לזה כל קשר עם מעמדו או עם הצלחתו או עם כשלונו. ובין כך ובין כך הוא חייב בכבודו. ולכן כן לא היה צורך כלל ועיקר לכבד את יוסף שבא כבן וכאזרח מן השורה שחייב בכבוד אביו, ומי"מ מציין רש"י שיעקב אמר למרות זה כיבדו. אבל כשיעקב אביו פונה אל יוסף ומבקש ממנו שיקח לקבורה בארץ ישראל, ויעקב אביו לא פונה לאף אחד מן השבטים לא לראובן הבכור ולא ליהודה המלך ולא לנפתלי איילה שלוחה ואך ורק פונה ליוסף לאו דווקא כבן אלא כמלך. משום שרק יוסף יש לו את היכולת והאפשרות להביא את יעקב לקבורה בארץ ישראל, כי הוא ינצל את מעמדו כמלך, ובתור שכזה יהיה לו קל לקיים את השבועה שנשבע ליעקב אביו. ונראה במד"ר כן פרשה צ"ו: "למה לא קרא לא לראובן ולא ליהודה וראובן הוא הבכור ויהודה הוא המלך והניחן וקרא ליוסף, למה כן. בשביל שהיה סיפק בידו לעשות לפיכך ויקרא לבנו ליוסף, ולפי שהשעה מסורה לו"ן. נמצא שכאן יעקב פונה ליוסף לא רק כבן, שהרי אם כבן אז יש הרבה בנים, אלא כבן שחוא מלך והוא יוכל לקיים את שבועתו. ועל כך אומרים חז"ל שיעקב אביו חייב להשתחוות גם לשועל וזה יוסף המלך (לא יוסף הבן) בשעה שהשעה משחקת לו, כי רק בשעה כזו של מצליחות רק אז ורק בתור שכזה הוא יוכל לקיים הבטחתו לאביו.

3
פ

ומשום כך בסוף הפרשה כאשר האחים פוחדים מפני יוסף אחרי מיתת אביהם ומבקשים "שא נא פגע אחיך וחטאתם כי רעה גמולך וגו" (נ, יז) הם פוחדים לא מפני המלך יוסף, שהרי בתור מלך לא עשו לו דבר, אלא הם פוחדים מפני האח יוסף, ולאח זה גרמו צער גדול, וע"כ הם גם מבקשים "שא נא פגע אחיך" על מה שעשינו לך בתורת אח. ומשום כך שואלת הגמרא שבתור אח אין יוסף גרוע מן האחים האחרים, וכאן לא מתאימה האימרה "תעלא בעידיניה סגיד ליה". וכך גם מספרת התורה "וישב יוסף במצרים הוא ובית אביו וגו" (נ, כב) ומסביר בהעמק דבר שלא היה אופן שיבתם נבדל כל כך שיהא ניכר שהוא המושל והמה גרים גרורים, אלא השתדל בכל אופן להשוות ישיבתו לבית אביו, ונתן להם הרגשה ביתית ומשפחתית.

4
כ"ו פ"ד ת"א

1 ונאני כבואי מסדו וכי ואקברה שם בדרך אפרת וכי. נבש"י ז"ל לא הולכתיה למערת המכפלה ויש בלבך עלי דע שעל פי הדבור היה, קברתיה שם כדי שתהיה לעזרה לבני ישראל כשיגלו בני ישראל דרך שם תצא יחל מקברה ותבקש עליהם רחמים ע"י"ש. והנה זה סותר לכאורה למאמר ר' שמעון בר יוחאי הובא ברש"י פרשת ויצא שלפי שאמרה רחל לכן ישכב עמך הלילה וזלולה בשכיבתו של הצדיק לפיכך לא נכנסה עמו לקבורה. הגמרא בזה שהדברים מתאימים ועולים בקנה אחד, על פי שביארתי במקום אחר הא דאמרו חז"ל במועד קטן (סו, ב) בהא דכתיב מושל באדם צדיק מושל יראת אלקים אמר הקב"ה אני מושל באדם מי מושל בי צדיק, אני גוזר וצדיק מבטל וכי. ולכאורה הא בקרא מושל באדם צדיק כתיב. ולפי עניות דעתי כוונת הקרא כי הצדיק המושל על תאוותיו הבאים לב מצד שהוא אדם מאדמה זה הוא אשר יוכל למשול על גזירות הקב"ה, על דרך שאמרו 24 חז"ל (אבות פ"ב ד) בטל רצונך מפני רצוני כדי שיבטל רצוני מפני רצונך, והיינו שעמא שתפילות ר' חנינא בן דוסא נתקבלו יותר מתפילות ר' יוחנן בן זכאי משום שר' יוחנן ב"ז נדמה כשר לפני המלך ור' חנינא בן דוסא 26 כעבד לפני המלך (עיי' ברכות סוף פרק אין עומדין), וכבר באר ק"ו בעל חתם סופר זצ"ל שר' יוחנן ב"ז היה בחינת שר לפני המלך באשר הוא מלידה ומבטן היה עלול להיות צדיק ולא כבדה עליו העבודה וזו בחינת שר 1 שגדולתו על הרוב באה לו בתולדה; מה שאין כן ר' חנינא בן דוסא היה בחינת עבד שהיה צריך עבודה ויגיעה רבה לכבוש תאוותיו והיות

1 שהוא בטל רצונו מפני רצון שמים, בדין הוא שיוכל לבטל רצון שמים מפני רצונו כג"ל. והנראה כי הלילה לומר שרחל עקרת הבית זלולה במשכב הצדיק במובן הפשוט אלא שלילה זה ליל שברעות זמן מתן תורה היה (כמבואר בתורת משה פ' ויצא בפסוק וילך ראובן בימי קציר חטים דהיינו זמן קציר חטים לשתי הלחם של שבועות כמו שדרשו חז"ל במגלת רוח). והבינו האמהות הקדושות שאותו לילה מסוגל להעמיד בן מאיר בתורה, כאשר באמת נולד מביאה זו יששכר עמח התורה ועל כן רחל להיותה עקרה ולא תלד מביאה זו, בצדקתה הגדולה בטלה תאותה ורצונה ומחלה שכיבת לילה זו ללאה שהיא בת בנים בכדי שלא יעבור זמן הקדוש הזה לריק, וזו צדקתה שזלולה בשכיבת אותו צדיק, שעם כל תשוקתה לאישה לא נחשב כל זה בעיניה מאומה לעומת כבוד שמים שילד על ידי ביאה זו עמוד התורה, וכיון שהיא בטלה רצונה מפני רצון ה', מן הדין הוא שהיא תוכל לעורר רחמים ולבטל גזירות קשות מעל ישראל. ונמצא כל דברי חז"ל קיימים על שזלולה בשכיבתו ובטלה תאותה על כן לא נכנסה עמו לקבורה רק נקברה בדרך כי היא תוכל לבקש ולעורר רחמים על ישראל.

7

מסופר אודות רש"י מקעלם, שפעם
הגיע בחור כשרוני להתקבל בישיבתו. הרב
בחן את הנער והפריך את הצעת ה'חידוש'
בדברי-תורתו של הבחור. ניסה העלם
להצטנף בכל מיני המצאות אבל לבסוף לא

8

אולי זהו
הערה
על צדק

6 היה לו מנוס אלא להפטיר "גם מה שהרב
אומר הוא צודק". קם רש"י בכל נוראות
נוקשתו והרעים עליו "הכי קשה לך להודות
'טעית' ? אין די במה שחחכסה באימרה שגם
השני 'צודק'. תהיה נא בעל מדות טובות
ותכיר בחולשתך ותאמר: 'טעית'!"

אדרבה. מי שמבין ענין מהלך עלייתו
של האדם, יכיר שדוקא מתוך המכשלה עולה
אדם לגדולה והצלחה. כמ"ש בגיטין (מג.)
"אין אדם עומד על דברי תורה אא"כ נכשל

בהם". זאת היא הדרך הסלולה, שהאדם
מסתבך בטעויות, ועומד על האמת מתוך
השלילה, מתוך מה שנפסל. כדברי האדמו"ר
ר' צדוק: "כפי תוקף העלייה אח"כ, כך הוא
הירידה הקודמת לעלייה גדולה... היצר גובר
יותר זה לעומת זה, וכח ניצוחו נגדו ג"כ

ביתר שאת" (מחשבות חרוץ, סוף פסקא ט"ו, דף
סו: "פרי צדיק", תחילת פ' וילך, דף צד.) ובמקום
אחר כותב: "לעולם לא הגיעו ישראל בכלל,
ואדם פרטי בפרט, לאיזה שלימות ומעלה,
בלי ירידות ונפילות מקודם" (הובר צדק, מה).
זאת ועוד: "כל אחד ידע שבמה שיצרו
תוקפו ביותר, הוא כלי מוכן לאותם הדברים
ביותר להיות נקיים וזכים אצלו" (צדק
הצדיק, מט).

לכן, כאשר יהודה שהיה נכבד-בעמיו
ונשוא-פנים השליך מנגד כל כבודו והודה
על חטא מחפיר, אזי הוא זכה למלכות של
אמת. החשבון שהאדם צריך לחשוב לעצמו
הוא: מפני מה הוא מחפש "כבוד" אצל בני
אדם מגושמים וירודים, אשר סופם רק לקבר.
בשביל מה הוא רוצה "שם טוב" אצל הללו

שאינם מכירים מה הוא באמת "הטוב" ומה
הוא באמת "הרע", והם דנים רק לפי
המוסכמות בחברה, לפי שטחיות השיפוט
של "דעת הקהל", בלי ממשות של דעת
אלוה. אדרבה, יתבונן האדם שאם אמנם
ביכולתו להסתיר את האמת פה בעוה"ז, אבל
מה יהא בסופו של דבר כאשר יקום לתחיית
המתים, ושם אוח קלון חרוט על מצחו
בבהירות ובפרסום מול כל אותם האנשים
עצמם שניסה להשיג מהם כבוד, ואזי הם
יהיו הראשונים להוקיע אותו ולבוזתו. כי שם
בעולם האמת, אין סטיה ואין עיוות. שם ניכר
מאד איזה מעשה נקרא "לא טוב" ומי הוא
האיש הנקרא "לא טוב". ולכן, "ומודה ועוזב
ירוחם". כדברי רבי עמרם: "מוטב תיכספו
בי עמרם בעלמא דין, ולא תיכספו מיניה
לעלמא דאתי" (קידושין פא. עיי"ש כל הסיפור).

נחקר, כמה זכה האיש יהודה ליעוד כל
כך עצום, שדוקא הוא (הבן הרביעי ליעקב) יזכה
למלוכה שלא תיפסק לעולמים, ושהמשיח
יהיה מיוצאי חלציו? עונה על כך הפסוק
בעצמו: "גור אריה יהודה, מטרף בני עלית"
ומפרש רש"י: "בני עלית, סלקת את עצמך
ואמרת מה בצע, וכן בהריגת תמר שהודה
'צדקה ממני', לפיכך 'כרע רבץ כאריה
וכלביא מי יקימנו' בימי שלמה 'איש תחת
גפנו' עכ"ל. מקורו של רש"י הוא בב"ר
צח: "מטרפו של יוסף עלית ונתעלית,
מטרפה של תמר עלית ונתעלית". וזה מה
שאחז"ל (שמו"ר ל) "ולמה נתן הקב"ה כתר
ליהודה, והלא לא לבדו הוא גיבור מכל אחיו
וכו' אלא שדן דין אמת לתמר. כיצד, היו
יצחק ויעקב יושבים שם (באותו הרכב של בית
דין) וכל אחיו, והיו מחפין אותו (כלומר, אם
יהודה היה מכחיש דבריה של תמר, הם היו מגינים עליו
וטוענים צדקתו של יהודה) ובכל זאת הכיר יהודה
למקום ואמר אמיתת הדבר. עשאו הקב"ה
גדול." כלומר, בכוחות נפש עצומים היה

יהודה מסוגל לכבוש את כושתו, להתבזות
לפני כולם, על ידי זה זכה למלכות. ואלו הם
דברי המלבי"ם (על מלכים א יא, לו) על דברי
אחיה השילוני לירבעם "ואותך אקח ומלכת
ישראל". ולכאורה, הלשונות הם כפולים. וכך
לשון המלבי"ם: "תנאי של המלוכה, שטרם
ימלוך על העם, ימלוך על עצמו. אם ימלוך
על כוחות נפשו ותאוותיו, שייכנעו תחת
משמעת השכל, אז הוא הראוי למלוך על
העם. אם תמלוך בכל אשר תאוה נפשך, אז
והיית מלך על ישראל" עכ"ל. בהבנה זו נבין
את דברי חז"ל "דרבנן איקרו מלכים" (גיטין
סב.) כי הם ההולכים בדרך הזאת. ולכן, "כל
אדם שיש בו יראת שמים, דבריו נשמעים"
(ברכות י:), כי הרי הוא מלך (על עצמו).

הקושי להודות על האמת ולהשתפל הוא
נסיון קשה ביותר לשופט בעמיו. והרי
הגדלות שיחסו חז"ל לשמשון כשאמר
41 "זכרני נא וחזקני" (שופטים טו, כח): אמר
שמשון לפני הקב"ה זכור לי 22 שנה
ששפטתי את ישראל ולא אמרתי לאחד מהם
'העבר לי מקל ממקום למקום' (סוטה י).
כלומר, לא נהג שררה והתנשאות. אדם
46 שרואה את עצמו למעלה מהעם, ורדה בהם
ומחליט עבורם את החלטותיהם, כמה קשה
הוא לו להוציא מפיו ביטוי של הודאה
באשמה, ושהוא לפעמים נחות-דרגה גם
מהשפל שבהם! ודוקא משום כך נצטוו
51 המלך לכתוב לו ספר תורה, ספר הקשור לו
על זרועו תמיד, "והיתה עמו וקרא בו כל ימי
חייו למען ילמד ליראה את ה' אלהיו...
לבלתי רום לבבו מאחיו ולבלתי סוד מן
המצוה ימין ושמאל" (דברים יז, י"ט).

(4)

10) ברכת כבוד

9) פס

בפרשת ויחי בפסוק אבי השביעני וכי ויאמר פרעה עלה וקבור את אביך כאשר השביעך ואחז"ל בסוטה דל"ו ע"ב שאמר פרעה ליוסף זיל איתשיל אשבועתך וא"ל יוסף (א"כ) איתשיל נמי אדיך פי' על מה שנשבוע לפרעה שלא יגלה לאחרים שהוא [פרעה] אינו יודע בלשון הקודש כדאיתא התם, וע"פ טענה זו הסכים פרעה להרשות לו לעלות ולקבור את אביו הובא בקצרה בס"י רש"י ז"ל כאן ולכאורה תמה מאוד שיוסף דיבר כן לפני פרעה לאיים עליו שיגלה קלונו ברבים.

הנראה שלא נתכוין יוסף לומר שהוא יעשה כן בפועל להתיר אותה שבועה שנשבוע לפרעה אלא כך אמר לו, שהרי עיקר מה שהשבועה גודרת בפני האדם הוא מדברים שבלב כי הרגשת הלב מחייב שבמה שנשבוע התבטיח לאחרים יהיה קודש ולא יחללנו ולא לעקרה ג"כ ע"י שאלה, כי הבטחה הוא הבטחה. כן מחייבת מדה האמת שיש בהאדם. וכל זה במי שנוהר תמיד לקיים שבועתו, אבל אדם שכבר שבר הבטחתו ע"י שאלה לחכם כבר הוקל בעיניו כל ענין חומר השבועה וכמו שאחז"ל עבר עבירה ושנה בה הותרה לו הותרה לו ס"ד אלא נעשית לו כהיתר וכוונתי אם בעבר ושנה שני פעמים נעשית לו כהיתר גם בפעם אחד נעשית לו כחצי היתר כלומר שנשבר אצלו מחצית מחומר האיסור שהיו לו מקודם, והנה שאמר יוסף לפרעה שלטובת שבועה שלך אין כדאי לך להביאני שאשאל אשבועת אבי דא"כ יזולל גם חומר השבועה שנשבועתי לך והרי אתה רוצה ששבועה תהא עלי חמורה ביותר כדי שתהא מובטח שהשבועה שלך תגדור בעדי בנותך, וגם פרעה הבין הסכים לזה שלא כדאי לו להרגיל את יוסף בהתרת שבועה ולכן נתן לו רשות לעלות.

ולכן קראנו בכותרת: "איזהו גיבור? הכובש את עצמו". והן די שכיח שאיש אחד כובש את הזולת. זו סך הכל שאלה של שרירים או ערמה, או תכנון ונוכלות. אבל שהאדם יכבוש את יצרו הרע, את כבודו בעיני הבריות, וישיג כבוד של אמת, כבוד כעניי הקב"ה, זהו נדיר מאד. וכח זה היה בידי יהודה, ולכן זכה לשלטון נצחי על כלל ישראל. ולשלטון מלכי בית דוד אנו מצפים. אנו מבקשים על כך בתפילת העמידה "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח"; וכן בכרכת הפטרה של שבת: "שמחנו ה' אלהינו... במלכות בית דוד משיחך"; וכן בכרכת המזון כאלף פעמים בכל שנה. והרי יש לנו כאן דבר גדול לזכור.

10) אכרי קטן

ואמנם למה / השתדלו יעקב ויוסף להקבר בארץ כנען כבר התעוררו חז"ל ואמרו למה האבות טובעים קבורת הארץ א"ר אלעזר דברים בגו מאי דברים בגו א"ר יחזקאל בן לוי אחיהלך לפני ה' בארצות החיים וגר ר"ל שהשתדלו האבות בזה עם היותו בו ה' הטורח והעמל מה שלא יעלם כדי לשמור גופם שהוא תשמיש קדושה יען היתה קבלה בידם שארץ ישראל היא ארץ החיים שבה תחיות מתים וכל בני ישראל ומתים הוצה לארץ יהיו מתגלגלים לזמן התחי עד היותם בת. ולכן היה טרחם להיות נקברים שמה. וכבר יקשה על זה מה שאב"ל ששני חכמים ראוי ארון של מת שהיה בא מן חוצה לארץ להקבר בארץ א"ר אלעזר מה הועיל זה שיצאה נשמתו חוצה לארץ ובה להקבר בארץ קורא אני עליו ותבואו ותטמאו את ארצי ונחלתי שמתם לתועבה בחייכם לא עליתם במיתתכם ותטמאו את ארצי הנראה מזה שהמת חוצה לארץ לא די שלא הועיל לו להיות נקבר בארץ אבל הוא חסא גדול שמטמא את הארץ וא"כ יעקב ויוסף השביעו שאחר מיתתם שילכו עצמותם להקבר בארץ. אבל התשובה על זה היא בי יש רבים מבני אדם שילכו ימיהם בטוב בתורה ובמצוות ותמיד ילכו לפני ה' בארצות החיים ומפני דבקותם ושלמותם בחייהם הם ראויים להליכם במותם לא"י ולקברם שמה האנשים והמה אינם מטמאים את הארץ כי היו גופותיהם תשמישי קדושה טהורים ונקיים והם המעותדים לתחיית המתים לזה ראוי שיקברו בארץ החיים ויקומו מבלי לגולל ומבלי צער. ויש אנשים אחרים רבים מאד שיבלו בהבל ימיהם ורצים אחר התאוות הגשמיות והם אשר בחייהם קרויים מתים וכאשר ימותו יצו את בנייהם לעשות צדקה ומצוות לאבותיהם מה שלא עשו בימיהם ומהם יצו ויקברו אותם מעוטפים בציצית ותפילין בהיותם לובשים בחייהם צמר ופשתים יחזו. וכן יש מהם שיצאו שולליו את עצמותיהם להקבר בא"י בהיותם בחייהם מרחיקים ומאטים אותה כאלו בחייהם היו רשעים ובמותם נעשו צדיקים ומקיימי מצוות. וידוע שזה דעת נפסד הוא לפי שהמצוות יעשו אותם החיים לא המתים וכאחז"ל מאי דכתיב ועבד חסדי מאדוניו כיון שמת אדם נעשה חפשי מהמצוות ועל כיוצא בזה א"ר אלעזר בחייכם לא עליתם במיתתכם ותבואו ותטמאו את ארצי כי הנה על רשעי

5